

Feminizace činitelských jmen v současné francouzštině

Cílem předkládané bakalářské práce je zjistit možnosti současné francouzštiny v užívání tvarů rodu ženského u názvů povolání prostřednictvím vyhledávání těchto tvarů v denním tisku a následným dotazníkovým šetřením ověřit, které z těchto forem jsou frekventovanější / méně frekventované v běžné mluvě a které faktory ovlivňují jejich možné užití.

Práce je rozčleněna do osmi kapitol. V úvodních kapitolách 1 a 2 (str.9 – 15), podává autorka přehled sufixů tvarů ženského rodu v názvech povolání a pravidla pro tvoření těchto tvarů; dále zde předkládá stručnou informaci o feminizaci názvů povolání ve Francii, Belgii, Švýcarsku a Québecu v souvislosti s vývojem ženských práv.

V kapitole 3 se diplomantka pokusila o stanovení hypotéz týkajících se role faktorů, jež určují nárůst užívání ženských tvarů v názvech povolání, funkcí, hodností, atd. Faktor historického vývoje zahrnuje období po r.1984 a dále období po r.1998, kdy vládní ustanovení umožnila užívání ženských tvarů navzdory negativním reakcím Francouzské akademie. Faktor prestižní funkce v politice, armádě, měl podle předpokladu diplomantky naopak brzdit užívání ženských tvarů ve prospěch tvarů rodu mužského. Z obsahu textu uvádějího faktor Oblast zájmu Le Monde a Le Soleil (3.4, str.17) nevyplývá, čím tento faktor může ovlivnit frekvenci feminizovaných tvarů u názvů povolání. V názvu postrádám přinejmenším apoziční uvedení deníků Le Monde a Le Soleil. Faktor uvedený pod bodem 3.5 jako Bezpečnostní složky se týká předpokládaného nárůstu ženských tvarů v názvech povolání a funkcí v souvislosti s nárůstem počtu žen tato povolání v bezpečnostních složkách vykonávajících.

Kapitoly 4-7 se věnují vlastnímu výzkumu výskytu zkoumaných tvarů prostřednictvím digitalizovaných archivů francouzského deníku Le Monde a québeckého deníku Le Soleil v obdobích 1987-1995, 1996-2000, 2001-2006, 2006-2013. Zde bylo možno rozvést, na jakém podkladě byla zkoumaná období takto rozčleněna. Autorka výsledky výzkumu porovnává se vstupními hypotézami a uvádí možné faktory, jež výsledky ovlivnily:

- Stoupající uplatnění žen v politice ovlivnilo stoupající výskyt ženských tvarů (prezidentky, senátorky, poslankyně);
 - Stoupající uplatnění žen v armádě se neodrazilo podle předpokladu ve stoupajícím výskytu ženských tvarů (viz pojmenování *lieutenant* s počtem výskytů 1-3-5-2 pro čtyři zkoumaná období v Le Mondu, str.22);
 - Přes stoupající uplatnění žen v medicíně se pojmenování v ženském rodě nerozšířilo; důvodem může být vysoká prestiž přikládána lékařské profesi, jejíž některá odvětví jsou stále ještě převážně vykonávána muži (chirurgie).
- Diplomantka tedy za možné faktory ovlivňující výsledky uvádí politiku (6.1), armádu (6.2), medicínu (6.4), ale zcela neústrojně sem zařazuje pod bodem 6.3, jako faktor ovlivňující výsledky, málo produktivní příponu *-esse*.

Za zdařilé považuji porovnání výsledků výskytu konkrétních tvarů ženského rodu činitelských jmen v denících Le Monde a Le Soleil (kapitola 7, str.33-36):

- Tvar *maresse* (7.1) výrazně převládá výskytem v québeckém deníku v souvislosti se známou kanadskou političkou.
- U tvarů *doctoresse* / *docteur* (7.2) dochází diplomantka k závěru, že ve Francii stále ještě dominuje starší tvar *doctoresse*, zatímco v québeckém deníku tento tvar mizí ve prospěch tvaru *docteur*.

dotaz 1:

Proč je pod bodem 7.2, str.34, uveden v titulku tvar *docteur*, když v následujícím textu o něm není žádná zmínka?

- Naopak oproti výskytu mužského tvaru *professeur* (7.4, str.35) pro označení povolání ženy nenalezla autorka ve francouzském deníku žádný tvar ženského rodu *professeuse*, *professoress*, (str.35); škoda

však, že neuvádí stoupající výskyt ženského tvaru *professeure* (s rostoucí frekvencí ve zkoumaných obdobích 0 – 10 -190 -624, str.22) v deníku Le Monde ve srovnání s frekventovaným výskytem tohoto tvaru *professeure* v québeckém deníku (ve zkoumaných obdobích s počtem 260 – 428 – 979 – 968, str 23).

dotaz 2:

Proč je mezi srovnávané výrazy zařazen oddíl s nadpisem Bezpečnostní složky (7.3, str.35)?

Závěrem tohoto srovnání autorka konstatuje v posledním zkoumaném období nárůst ženských tvarů v pojmenování povolání, hodností, titulů ve francouzském deníku, zatímco v québeckém deníku, po prudkém růstu v obdobích předchozích, zaznamenaný výskyt signalizuje určitou stagnaci.

Poslední část práce tvoří Dotazníkové šetření s cílem zjistit, zda se liší používání zkoumaných tvarů v běžné francouzštině od užívání v denním tisku. Zde není upřesněno, se kterým „denním tiskem“ byly odpovědi konfrontované, zda s deníkem Le Monde či Le Soleil, vzhledem k tomu, že ze 117 respondentů bylo 83 Francouzů, 23 Belgičanů, 8 obyvatel Québecu, 2 Senegalci a 1 Maročan. Úkolem respondentů bylo vybrat ve 12 krátkých větách nejvhodnější možnost pro pojmenování ženy v konkrétním povolání, funkci, popř.nositelky titulu.

Za velmi užitečný považuji komentář k distribuci odpovědí vzhledem k pohlaví respondentů (75 žen, 42 mužů), k věku respondentů, vzhledem k frankofonní zemi, vzhledem k oblasti, již respondenti obývají ve Francii:

-Na základě vytvořených grafů autorka dokládá tendenci mužských respondentů k tvoření ženských tvarů pro pojmenování žen v konkrétních povoláních, na rozdíl od ženských respondentek, které pro tato pojmenování volily tvary rodu mužského (str.46).

-V závislosti na věku respondentů autorka komentuje rozhodování respondentů nad 50 let pro tvary ženského rodu (*la doctoresse, la députée, la lieutenanté*), zatímco respondenti ve věku 26-44 let volili převážně tvary rodu mužského; zajímavý je též výsledek u respondentů do 25 let, kteří volili tvary mužského rodu se členem rodu ženského (*la docteur, la député, la sénateur*, str.51). Autorka též upozorňuje na změny v užívání tvarů *le maire / la maire / la mairesse* (str.52).

-Srovnání výskytu zkoumaných tvarů podle frankofonní země, Francie, Belgie, Québec, potvrdilo v grafech pro Francii výsledky uvedené výše.

Respondenti Québecu dávali celkově přednost tvarům rodu ženského.

Belgičané, podle výsledků šetření, ještě hojně užívají koncovku *-esse* (*doctoresse, poétesse*), tvar *maresse* byl zcela vytlačen místním tvarem *la bourgmestre* .

Závěr práce shrnuje výsledky výzkumu uvedené v komentářích ke zkoumání výskytu tvarů ženského rodu v tisku a v komentářích k výsledkům dotazníkového šetření. Závěrečné francouzské résumé je výstižné, jeho jazykovému zpracování mohla být věnována větší péče.

V seznamu odborné literatury figurují práce autorů frankofonních i českých. Práci doprovázejí funkční přílohy zahrnující text dotazníku a 2 příklady jeho řešení.

dotaz 3:

Mělo nějaký konkrétní metodologický důvod přesunutí položky *chirurgien / chirurgienne* z 2.místa vzorové verze dotazníku (str.II přílohy) na předposlední 11. místo v dotazníku předloženém respondentům (str.V, VII přílohy)?

Předkládaná práce je svým rozvržením i zpracováním méně vyvážená. Za přínos považuji zpracování výzkumné části. Zde autorka prokázala nejenom znalost metodologických nástrojů, např. při sestavování dotazníku, ale též poznatky aplikované na vyhodnocení výsledků.

Připomínky:

Práce vykazuje formální, stylistické a jazykové nedokonalosti:

1) Obsah osmi kapitol mohl být dále seskupen do dvou větších částí – úvodní část (kapitoly 1 a 2) uvádějící do problematiky a část druhá (kapitoly 3 – 8), věnovaná výzkumu.

2)“Makarónský způsob vyjadřování“ nepatří do odborného textu; navíc tento způsob vyjadřování působí elipticky a rušivě, zejména bez uvedení českých apozičních výrazů, např. pro název instituce, komise, výnosu, atd. (např. str.13 – 1.odstavec, 2.věta; str.13 – 3.odstavec, 1.věta; str.14- 1.odstavec,1.věta).

Není možné přiřazovat tvary českého přídělní minulého francouzským substantivům bez přítomnosti českého uvozujícího výrazu:

str.13 - poslední odstavec,1.věta - „ V Québecu roku 1979 L’Office québécoise de la langue française podpořila feminizaci názvů ...“

str.13 - 1.odstavec - „Protesty žen z feministických skupin jako byla například *Le Droit des femmes* v čele s Hubertine Auclert, to (?)nezměnila(?).“

Poslední příklad je navíc nesrozumitelný.

3)Nekoherentní mezivýpovědní vztahy uvnitř odstavce vedou k nesrozumitelnosti sdělení (např.str.13- 1.odstavec; str.16 – 3.odstavec).

4)Neopravené morfologické i syntaktické chyby v českém textu (např. str.8, 16, 17, 22, 23, 24, 29).

5)Neopravené morfologické a syntaktické chyby ve francouzském résumé (str.63,64).

6) Terminologie: – autorka by měla dodržovat termíny vžité v odborném diskursu, tedy radši užívat termín „feminizace názvů“ než „poženšťování“.

7)Citace by měly být řádně vyznačeny (např.str.16, odst.2,3,4), také parafráze by měly odkazovat ke konkrétnímu textu (např. str.14 – prohlášení Francouzské akademie).

8)Zkratku FA (str.16) jsem nenašla v seznamu užitých zkratk. Neměla zde být zkratka AF? (Académie française?).

Přes uvedené výhrady doporučuji bakalářskou práci Anety Rytinové k obhajobě. Práce odpovídá požadavkům kladeným na bakalářskou práci, hodnotím ji dobře a očekávám, že autorka odpoví při obhajobě na připomínky a dotazy.

V Praze, 1.6.2013

PhDr. Hana Loucká, CSc.
oponent